

# Pháp Luật Thời Trần

Sau khi lên ngôi được 5 năm (1230), vua Trần Thái Tông (1225 - 1258) ban hành bộ "Quốc Triều Thông Chế" (gồm 20 quyền), quy định về tổ chức chính quyền. Sau đó, qua vài lần sửa chữa và bổ sung, nhà Trần lại ban hành bộ "Quốc Triều Hình Luật".

Các cơ quan pháp luật thời Trần dần được tăng cường và hoàn thiện. ở triều đình có thẩm hình viện chuyên xét xử ngục tụng. Năm 1332, Nguyễn Trung Ngạn phụ trách thẩm hình viện lại lập thêm nhà binh doãn xử án. Cuối thế kỷ XIII, nhà Trần lập Viện đăng văn kiểm pháp (gọi tắt là Viện kiểm pháp) giao cho các đại thần phụ trách.

Riêng kinh thành Thăng Long cũng đặt một cơ quan hình án gọi là Ty Bình Bạc. ở các lộ, phủ cũng đều có cơ quan xét xử. ở châu, huyện thì có tri châu, tri huyện kiêm công việc này. Việc tuyển chọn quan chức phụ trách hình án lấy đức tính thanh liêm, thẳng thắn làm tiêu chuẩn hàng đầu.

## **Pháp luật và tư pháp thời Trần có mấy đặc điểm chính:**

- Pháp luật thời Trần khẳng định và củng cố sự phân chia đẳng cấp. Đại quý tộc trước hết là Vua và hoàng gia được pháp luật bảo vệ các đặc quyền, đặc lợi. Riêng với họ hàng nhà Trần nếu phạm tội thì bị xử nhẹ hơn.

Luật pháp bắt buộc các nô tì phải thích chữ vào trán. Nhà Trần lại xuống chiếu bắt gia nô của các vương hầu, công chúa phải thích chữ mang hàm hiệu của chủ. Nếu không, bị coi là giặc cướp, nhẹ thì xung làm quan nô, mà nặng thì phải tù. Nô tì không có quyền kết hôn với quý tộc.

Năm 1315, vua Trần Minh Tông (1314 - 1329) còn ra lệnh: "Cấm cha con, vợ chồng và gia nô không được tố cáo lẫn nhau".

- Pháp luật thời Trần xác nhận và bảo vệ quyền tui hữu tài sản, đặc biệt là ruộng đất. Các tội trộm cắp bị xử rất nặng. Lần đầu mắc tội bị đánh 80 trượng, thích chàm vào mặt hai chữ "phạm đạo" và phải đền cho chủ, cứ một phải đền chín. Nếu không đền đủ, phải đem gán vợ, con làm nô tì. Tái phạm thì bị chặt chân, tay. Phạm tội lần thứ ba thì bị giết.

ở thời Trần, quan hệ tiền tệ đã công khai bước vào pháp luật. Lệ chuộc tội bằng tiền được quy định cụ thể: quan xét xử có quyền lấy tiền "cước lực" (sức chân) tùy đi xa hoặc gần, và tiền "bình bạc" (án phí khi xét xử). Sách cũ có chép: Giết người thì phải đền mạng. Ai bắt được kẻ gian dâm thì có quyền giết chết. Gian phu lại được quyền nộp 300 quan tiền; dâm phụ về nhà chồng làm nô tì. Việc mua bán, chuyển nhượng và gán vợ con làm nô tì là công khai và hợp pháp.

- Pháp luật thời Trần chú trọng bảo vệ sản xuất nông nghiệp. Tiếp tục theo xu hướng của pháp luật thời Lý. Pháp luật thời Trần cũng có điều luật bảo vệ trâu bò và các công trình thủy lợi. Luật nhà nước coi trọng việc xây dựng và sửa chữa đê điều là công việc của toàn dân, kể cả triều đình. Vào tháng 6, tháng 7 (mùa lũ) hàng năm, các quan hà đê sứ phải trông coi cẩn thận, nếu biếng nhác không làm tròn nhiệm vụ để đến nỗi dân cư trôi dạt, lúa má bị ngập sẽ tùy tội nặng nhẹ mà khiển phạt.